

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการศึกษาที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในโลกยุคใหม่นั้น ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดก็คือ "ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้" เพราะความสามารถและศักยภาพในการผลิตของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของคนในชาติ ประเทศที่พลเมืองมีการศึกษาดี ย่อมได้เปรียบในการแข่งขันเสมอ (มดิชน : 1 ธ.ค. 2540, 22)

การพัฒนาบุคคลเพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม ควรได้รับการพัฒนาดังแต่ในวัยเด็ก ซึ่งเป็นวัยพื้นฐานของชีวิต เด็กและเยาวชนจึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ หลายฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันสื่อมวลชนต่างก็ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในชั้นที่จะช่วยกันผลักดันและส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ส่งเสริมให้เป็นผู้มีความพร้อมในการรับช่วงหน้าที่ในการสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าสืบไป (อรพินท์ ศักดิ์เอี่ยม , 2537) เช่นเดียวกับ ชูพงศ์ ปัญจมะวัต (2533) ที่กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กนั้นมีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตในอนาคต ทั้งนี้เพราะในช่วงวัยเด็กนั้นเป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดู นอกจากนี้ พรราวพรรณ เหลืองสุวรรณ (2531) ก็ยังกล่าวว่า พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กตั้งแต่วัยทารก จนถึงวัยก่อนวัยรุ่น ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก เช่น โรงเรียน เพื่อนบ้าน ชุมชน ล้วนมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก วิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะคำนึงถึง ซึ่งนับได้ว่าเป็นครูคนแรกของเด็ก แม้เด็กจะเข้าโรงเรียนแล้วก็ตาม ดังนั้น การร่วมมือกันทั้งทางบ้านและโรงเรียน จะช่วยกันสร้างเด็กให้มีบุคลิกภาพที่ดังามมีความมั่นใจในตนเอง รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาถึงขีดสุดของเขา ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

การอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงต้องเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ควบคู่กันไป การถ่ายทอดความรู้โดยตรงและโดยทางอ้อมให้แก่เด็กเป็นสิ่งที่กระทำได้โดยง่าย เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น จึงพร้อมที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว นอกจากนั้นแล้ว เด็กยังต้องการความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ดูแลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เด็กจึงเปรียบดุจดั่งไม้เล็ก ๆ ที่เจ้าของเฝ้าใส่ปุ๋ยพรวนดิน รดน้ำให้เจริญงอกงาม ครั้นเกิดผลผลิตสวยงามแล้ว เจ้าของย่อมมีความปีติยินดีและภาคภูมิใจในผลผลิตนั้น เด็กเป็นที่มาของความเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หากเด็กมีคุณภาพก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพด้วย (จารุณี กองพลพรม , 2537)

ในปัจจุบันการดำรงชีวิตจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีต่าง ๆ มากขึ้น และแน่นอนว่าเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับการศึกษาในเด็กเล็กก็เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง เพราะเด็กเล็กเป็นวัยที่เรียนรู้

ด้วยการกระทำจากประสบการณ์ตรงที่ประกอบด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรมง่าย ๆ ไปสู่สิ่งที่เป็นรูปธรรมยาก ๆ และไปสู่นามธรรมในที่สุด (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร , 2532) แต่ถ้าไม่สามารถให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ ก็ควรใช้ประสบการณ์รอง โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ ดังนั้น เทคโนโลยีจึงเข้ามามีบทบาทเป็นสื่อหลัก เพื่อเป็นการส่งเสริมและขยายประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (हररररर नलवलरर , 2535)

นอกจากนี้เทคโนโลยีทางการศึกษาจึงมีอิทธิพลและเผยแพร่เข้าสู่การเรียนรู้ของเด็กเล็กอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามการศึกษาไม่อาจปฏิเสธได้ ดังที่ ทิศนา ขมมณี และคณะ (2535 : อ้างถึงใน นันท์วิรัตน์ คมขำ, 2537) กล่าวว่า ในปัจจุบัน การพัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมนั้น ได้มีการร่วมมือกันดำเนินการโดยหน่วยงานหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งต่างก็พยายามที่จะคิดค้นและทดลองสื่อต่าง ๆ เพื่อเข้ามาช่วยในการพัฒนาเด็กให้มีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

เทปบันทึกเสียง ในฐานะของสื่อทัศนศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้เข้ามาในช่วงประมาณปลาย ค.ศ. 1950 ถึงต้น ค.ศ. 1960 ซึ่งเป็นช่วงที่มีสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ ได้เริ่มแพร่เข้าสู่การศึกษามากมาย และช่วยทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และน่าสนใจมากขึ้น จนนำมาสู่การปฏิรูปการศึกษา (Leeper , Sarah Hammond , 1979)

บทบาทของสื่อมวลชน ในรูปของธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก จึงเกิดขึ้น ในการนำเทปบันทึกเสียงมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษานั้น กาญจนา แก้วเทพ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า เทปบันทึกเสียงนั้นนอกจากจะเป็นสื่อเพื่อความบันเทิง เช่น ด้านเสียงเพลงแล้ว สื่อประเภทนี้ยังมีประสิทธิภาพในการใช้เพื่อการศึกษา นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนนัก และสามารถนำมาใช้ได้อย่างอเนกประสงค์ สำหรับ สันทัต ภิบาลสุข (2525) ได้กล่าวถึงข้อดีของสื่อประเภทเทปบันทึกเสียงไว้ว่า สื่อประเภทเสียงที่ใช้มากในการเรียนการสอนคือ เทปบันทึกเสียง ซึ่งปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากครูสามารถบันทึกเสียง เรื่องราว หรือเพลงลงเทปได้ด้วยตนเอง นับว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ได้ง่ายและสะดวกทุกเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ วารินทร์ รัชมีพรหม (2531) ได้กล่าวถึงข้อดีของสื่อประเภทเสียงไว้ว่า มีราคาไม่แพง มีมากมายในท้องตลาด ใช้ง่าย ใช้ง่ายกับกลุ่มหรือรายบุคคลได้ ใช้ได้กับผู้เรียนที่อ่านหนังสือไม่ออก ให้สารที่เร้าใจและให้ภาพพจน์ได้ดีกว่าอักษร และสุดท้าย เทปบันทึกเสียงเป็นลักษณะที่หิ้วติดตัวไปทุกหนทุกแห่งได้ง่าย เพราะมีขนาดเล็ก และทำสำเนาได้ง่ายในจำนวนมากด้วย

ในเรื่องที่เกี่ยวกับทิศทางของสื่อประเภทนี้ มีข้อสังเกตว่า ทิศทางที่มาจากความต้องการของผู้ใหญ่ และความสนใจของเด็กนั้น อาจจะเดินสวนทางกันหรือไม่ กล่าวคือในขณะที่ผู้ใหญ่มักมีความตั้งใจที่จะผลิตสื่อสำหรับเด็กให้มีสาระประโยชน์ และอบรมคุณธรรมต่าง ๆ แต่จากมุมมองของเด็ก ๆ จะใช้สื่อเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเป็นหลัก อันที่จริงแล้ว กลุ่มผู้ปกครองนั้น เป็นกลุ่มที่ได้เสียโดยตรงในเรื่องการพัฒนา (หรือไม่พัฒนา) ของเด็กจากสื่อมวลชน และยังเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากในเรื่องนี้ ดังที่ผลการวิจัยหลายชิ้นพิสูจน์ให้เห็นว่า อิทธิพลจากสื่อมวลชนนั้นไม่ได้พุ่งเข้าหาเด็กโดยตรง หากแต่จะแปรเปลี่ยนไปตามบทบาทของผู้ปกครอง (ซึ่งจะทำหน้าที่คล้าย ๆ เป็นเครื่องแปลงพลังงาน) ไม่ว่าจะเป็นเด็กกลุ่มใดก็ตาม อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ในประเทศไทยเรามีแต่การฝึกอบรมด้านผู้ผลิตสื่ออย่างเป็นระบบ หากแต่ยังไม่มีการฝึกอบรมผู้รับ

สารอย่างเป็นระบบ (Media Literacy) จึงอาจทำให้กลุ่มผู้รับสาร เช่น ครู หรือผู้ปกครอง อาจไม่ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อ หรือในกรณีที่ตระหนักก็ยังคงขาดความรู้ที่จะจัดการกับการใช้สื่อของเด็ก (กาญจนา แก้วเทพ, 2540)

สำหรับธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กนั้น จะเห็นว่ามีผลสำคัญที่รองมาจากกลุ่มเป้าหมายหลักทางการตลาดของกลุ่มบริษัทผู้ผลิตเทปในปัจจุบัน ที่เน้นจะสนองตอบกลุ่มวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เทปสำหรับเด็กที่ถึงแม้จะมีการสร้างสรรค์ และผลิตออกมาจำหน่ายตามท้องตลาดเป็นเวลานานแล้ว แต่ก็มีจำนวนน้อยเต็มทีเมื่อเทียบกับปริมาณเทปบันทึกเสียงที่มีวางขายในท้องตลาด แม้จะไม่มีหลักฐานปีที่เริ่มมีการผลิตที่แน่นอนก็ตาม ทราบได้ก็เพียงรู้ว่ามันเริ่มจากการนำมาใช้ในวงแคบ ๆ เพื่อเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบริษัทผู้ผลิตก็มีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบสัดส่วนกับกลุ่มผู้ผลิตเทปในเมืองไทยทั้งหมด อย่างไรก็ตามเริ่มมีสัญญาณบางประการที่บ่งชี้ว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องบทบาทดังกล่าวของสื่อมวลชนในแขนงนี้ในอนาคต เช่น แนวโน้มของ Infotainment หรือ Edutainment โดยในปัจจุบันจะเห็นว่าเริ่มมีกลุ่มผู้ผลิตเทปเพลงต่าง ๆ ที่หันมาให้ความสำคัญกับการผลิตเทปเพลงสำหรับเด็กมากขึ้น โดยจากการสำรวจตลาดแผงเทป ก็จะขอยกตัวอย่างมาบางบริษัท ได้แก่ บ้านตุณบทเพลง(อ.เต๋อใจ ศรีมาตุต), บริษัทแอปเปิ้ลอีเอ็ม จำกัด , บริษัทแมจิก คิวส์ , บริษัท ป.ล.ม. จำกัด , บริษัทกะทิกะลา , บริษัทสกอลลาร์ วิดีโอ จำกัด เป็นต้น และล่าสุดบริษัทน้องใหม่ในเครือข่ายใหญ่อย่างแกรมมี่เอนเตอร์เทนเมนต์ ในนามของ "แกรมมี่ แมจิกซ์" เจ้าของอัลบั้ม เดอะ โฟร์ วันเดอร์ส เพื่อนดีดี สีมหัจจรรย์ และที่จะมีผลผลิตตามออกมาอีกหลายชุด ที่เป็นเพลงในแนวเอดูเทนเมนต์เพื่อเด็กโดยเฉพาะ ที่แม้แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กอย่าง ผศ.ดร.ฤษณีย์ โพธิสุฯ ยังชื่นชมผลงานชุดนี้ว่า "ให้ความสนุกสนาน ความรู้ และช่วยสร้างความพร้อมพื้นฐานในการเรียนรู้สิ่งรอบตัวให้แก่เด็กเป็นอย่างดี" (จากคอลัมภ์ "บันเทิงไทยรัฐ" โดย เริง รมณีย์ : ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 17 กันยายน 2542)

เป็นที่น่าสังเกตว่า สำหรับสื่อมวลชนที่มีขนาดใหญ่ มีกลุ่มเป้าหมายกว้างขวางหลากหลาย ต้องใช้เงินทุนดำเนินงานสูงมากนั้น มักจะไม่สามารถเล่นบทบาทในด้านการศึกษาหรือนำมาใช้เพื่อเป้าหมายเฉพาะอย่างได้อย่างถนัดมือนัก เพราะโครงสร้างของตัวสื่อเองได้ออกแบบมาอย่างหนึ่ง จึงมักปรากฏว่าเมื่อต้องการจะนำสื่อมาใช้เพื่อเป้าหมายทางการพัฒนาสติปัญญาเฉพาะอย่าง บรรดาผู้ใช้สื่อจำเป็นต้องสร้างสื่อขึ้นมาเอง ที่เรียกว่า สื่อเฉพาะกิจ (Specific Media) อย่างไรก็ตามหากทั้งสองฝ่าย คือ สื่อมวลชน และผู้ใช้สื่อเพื่อการศึกษาได้มีการโน้มเข้าหากันใกล้ชิดกันมากขึ้น ก็อาจจะใช้ประโยชน์จากกันและกันได้มากขึ้น ซึ่งก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการค้นคว้าวิจัย ส่วนความปรารถนาที่จะใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัวนั้น จะเป็นไปได้จริง ก็ต่อเมื่อต้องทำให้ผู้ผลิตสื่อสำหรับเด็กมีชีวิตอยู่รอดในระบบสื่อมวลชนเป็นอันดับแรก จากผลการวิจัยที่ประมวลมา จะพบปัญหาเดียวกัน คือ อากาศล้มหายตายจากหรือสามวันสี่วันใช้ของผู้ผลิตสื่อสำหรับเด็กในทุกประเภท สาเหตุหลักของอากาศดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากในทัศนะของทุกกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ ไม่ว่าจะเป็น ผู้อุปถัมภ์ รัฐ แม้แต่ครู และผู้ปกครอง จะเห็นว่า "เด็ก นั้นเป็นคนตัวเล็กที่ไม่มีปากเสียง (Voiceless) จึงมาที่หลังสุดในการได้รับการบริการ" ดังนั้น จึงต้องเพิ่มกลุ่มที่เป็นปากเป็นเสียงแทนเด็กให้มากขึ้น เพื่อเปลี่ยนแปลงทั้งทัศนคติ และการปฏิบัติที่เป็นจริงของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง

ในอนาคตเมื่อโครงสร้างของสื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงไป เช่น มีการแตก Segments ของกลุ่มเป้าหมาย ออกไปมากขึ้น กลุ่มเป้าหมายเด็กก็อาจจะกลายมาเป็น “ม้าที่เข้าตากรรมการ” มากขึ้น และปริมาณของสื่อ สำหรับเด็กก็อาจจะมีเพิ่มขึ้น ในขั้นต่อนั้น ก็คงต้องมีมาตรการแยกแยะในเชิงคุณภาพของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเด็กว่า มีเจตนาธรรมณ์ และเป้าประสงค์อย่างไร

หนึ่งในแวดวงนิเทศศาสตร์มีการทำนายแนวโน้มว่า จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลาย ๆ ประการของสื่อ ดังเช่นการเปลี่ยนแปลงเรื่อง Segmentation ที่ได้กล่าวมาแล้ว และแนวโน้มที่สำคัญอีก ประการหนึ่ง คือ การโน้มเข้าหากันของสิ่งที่เคยถูกแยกจากกัน เช่น เนื้อหาประเภท Information กับ Entertainment จะรวมกันเข้ามาเป็น Infotainment หรือ Education และ Entertainment ที่เคยยืนอยู่คนละ ฟากฝั่งจะข้ามมารวมกันเป็น Edutainment ในภาคปฏิบัติ สัญญาณการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้ว เมื่อบริษัทที่เคยผลิตสื่อบันเทิงเริ่มหันมาผลิตสื่อเพื่อการศึกษา แนวโน้มทั้ง 2 ประการนี้นับว่าเป็น “โอกาส” (Opportunity) ที่ดีสำหรับการพัฒนาและยกระดับการใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็ก และเยาวชน หากผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้โอกาสนี้ให้เป็นประโยชน์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2540)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เราก็ได้เห็นความสำคัญของสื่อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก ในฐานะของกระแส แนวคิดการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาด้วยกลยุทธ์ที่เรียกว่า Edutainment ซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบต่อ สังคมของสื่อมวลชน ที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ ในเรื่องของ การให้การศึกษาผ่านความ บันเทิงไปยังเด็ก แต่จากที่ได้กล่าวแล้วว่า กลุ่มผู้ผลิตสื่อสำหรับเด็กนั้น มักจะประสบปัญหาทางธุรกิจ จนต้อง ล้มเลิกกิจการไป อันมีสาเหตุมาจากตัวสื่ออื่น ๆ ที่มีความน่าสนใจมากกว่า โดยเฉพาะสื่อที่ไม่ได้มีเพียงเสียง อย่างเดียว แต่ประกอบไปด้วยภาพและเสียงที่สร้างความสนใจให้กับผู้รับสื่อทั้งผู้ใหญ่และเด็กมากกว่า เช่น โทรทัศน์ นอกจากนี้เทคโนโลยีทางการศึกษาในปัจจุบัน ก็ได้ก้าวล้ำไปถึงยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีสื่อ ประเภทคอมพิวเตอร์เข้ามา ซึ่งมีประสิทธิภาพสูง มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้นไปอีก นอกจากนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับสื่ออื่น ๆ แล้ว ก็ยังมีผลมาจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในสังคม ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตคู่แข่ง, ผู้อุปถัมภ์, รัฐ, ครู รวมทั้งตัวเด็กและผู้ปกครองเอง ที่มักจะมองข้ามความสำคัญของสื่อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก มีผลให้ ความต้องการทางตลาดในกลุ่มเด็ก มีไม่มากพอที่จะเป็นแรงจูงใจในการผลิต อีกทั้ง การทำสื่อดี ๆ ให้เด็ก ๆ นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ต้องมีทั้งความรู้จริง ฝีมือ และความตั้งใจที่จะรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่หวังผลกำไรเป็นหลัก

เมื่อธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กมีความเป็นมาที่ไม่แน่นอน อีกทั้งความไม่มั่นคงทางธุรกิจดังที่ได้ กล่าวมาแล้ว จึงมีความจำเป็นในการที่จะศึกษาถึงพัฒนาการ แนวโน้ม และบทบาทของธุรกิจประเภทเทป บันทึกเสียงสำหรับเด็กนี้ ว่าอนาคตจะอยู่รอดต่อไปในสังคมได้หรือไม่ อย่างไร ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคไร้พรมแดน ที่เทคโนโลยีทางการสื่อสารนับวันจะก้าวไกลมากขึ้นทุกที

นักวิชาการสื่อสารมีความสนใจในปัญหาของอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อผู้รับสารโดยทั่ว ๆ ไป และยังมี มุ่งความสนใจเป็นพิเศษไปยังผู้รับสารที่จำเป็นต้องได้รับการปกป้องจากอิทธิพลที่ไม่ดีจากสื่อมวลชน ได้แก่ ผู้ รับสารที่เป็นเด็ก การศึกษาวิจัยเพื่อดูผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็กจึงได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กเป็นอนาคตของสังคม ทุกฝ่ายจึงมีความห่วงใย ใส่ใจ ที่จะมีการหลีกเลี่ยงผลในทางลบอันอาจ เกิดขึ้นและนำมาซึ่งความเสียหายต่อประเทศชาติในอนาคต

ทั้งนี้ ได้มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับสื่อมวลชนสำหรับเด็กปฐมวัยเอาไว้ว่า "สื่อมวลชนสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง สื่อที่ใช้ส่งสารจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ไปยังกลุ่มเด็กปฐมวัยที่มีจำนวนมาก และอยู่ในถิ่นต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความรู้ ความบันเทิง และสร้างประสบการณ์ที่ส่งเสริมในมิติต่าง ๆ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2537)

นอกจากนี้จากแหล่งเดียวกันยังได้กล่าวถึงเฉพาะถึงสื่อมวลชนในรูปแบบของเทปบันทึกเสียงที่ส่งผลกระทบต่อเด็กปฐมวัยไว้ว่า เทปบันทึกเสียง แม้จะแพร่หลายน้อยกว่าวิทยุมาก แต่ถ้าครัวเรือนใดมีสื่อนี้อยู่ สื่อดังกล่าวก็จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของเด็กได้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ นั่น เพราะแม้ว่ารูปแบบของรายการ หรือสารและสาระที่มีอยู่ในเทปบันทึกเสียงจะมีความจำกัดมากกว่าสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ หรือวิทยุ เพราะว่าผู้ซื้อต้องซื้อทีละรายการ แต่ในแต่ละรายการหรือสารที่มีอยู่ในเทปบันทึกเสียงนั้น ก็สามารถนำมาเปิดรับฟังซ้ำแล้วซ้ำอีกได้จนเด็กจำได้ขึ้นใจ หรือเท่าที่จะพอใจ ฉะนั้นการเลือกเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กให้เด็กฟัง ทั้งที่เป็นเพลงกิติ นิทานกิติ ผู้ปกครองจำเป็นต้องให้ความสนใจ และพิถีพิถันมากพอสมควร (ข้างในเล่มเพ็ญอ้าง)

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อเด็ก งานวิจัยที่ผ่านมา มักจะอาศัยความเชื่อพื้นฐานที่ว่า เด็กเป็นผู้รับสารที่อ่อนแอที่สุดในสังคม ทั้งนี้ เนื่องจากขอบเขตการรับรู้ของเด็กมีจำกัดตามวัย ซึ่งมีผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เด็กเล็กไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี และอาจจะนำไปสู่พฤติกรรมการลอกเลียนแบบอย่างผิด ๆ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงเป็นเหตุผลของการศึกษาในส่วนที่เป็นการสร้างสรรค์ผลงาน ถึงขั้นตอนในการผลิต ที่ผู้ผลิตเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กให้ความสำคัญซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อมวลชน ที่จะดำรงไว้ซึ่งสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม มากกว่าเหตุผลทางธุรกิจเพียงอย่างเดียว และเนื่องจากเหตุผลที่สังคมได้ตระหนักว่า เด็กนั้นไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะเลือกรับสารและปกป้องตัวเองจากอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ ได้ ฉะนั้น การศึกษาถึงความใส่ใจของผู้ปกครองของเด็กในการคัดเลือกสื่อให้กับเด็ก และอิทธิพลของช่องทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กให้กับเด็ก จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาดูด้วย ทั้งนี้การศึกษาถึงผู้ปกครองในฐานะผู้รับสารจากช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีลักษณะของการใช้ช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ที่แตกต่างกันหรือไม่ ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องศึกษา

สุดท้ายนี้ จากกระแสแนวความคิดของสื่อ Edutainment ที่ถูกนำมาใช้ในการผลิตและสร้างสรรค์เทปเพลงสำหรับเด็ก ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และข้อดีของสื่อเทปบันทึกเสียง รวมทั้งคุณสมบัติทางการตลาดที่ง่ายต่อการยอมรับเมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น ๆ ทำให้เราเห็นว่า เทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็ก ที่สังคมควรจะให้ให้ความสนใจ โดยเฉพาะในยุคที่ประเทศต้องตกอยู่ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมสื่อเทปบันทึกเสียงที่มักจะมีผลิตโดยคนไทย แทนที่จะต้องนำเข้าสื่อที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงราคาแพงจากต่างชาติ ก็น่าจะเป็นผลดี อีกทั้งยังเป็นสื่อราคาถูกที่น่าสนใจ ในอันที่จะนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ของเด็กไทย ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพสูงต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงความเป็นมา การเจริญเติบโต และการแข่งขันของธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก
2. เพื่อทราบถึงลักษณะการสร้างสรรคผลงานเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก
3. เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก เกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตของการดำเนินธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก
4. เพื่อศึกษาถึงช่องทางการสื่อสารที่ผู้ปกครองใช้ในการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก และช่องทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กของผู้ปกครอง
5. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการณ์การซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กของผู้ปกครอง
6. เพื่อศึกษาถึงหลักหรือวิธีที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กของผู้ปกครอง
7. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้ปกครองกับช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม และช่องทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ

สมมติฐาน

1. ผู้ปกครองที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะใช้ช่องทางการสื่อสารในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมก่อนการตัดสินใจซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กที่แตกต่างกัน
2. ผู้ปกครองที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะได้รับอิทธิพลจากช่องทางการสื่อสารประเภทสื่อบุคคลที่มีต่อการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน
3. ผู้ปกครองที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน จะได้รับอิทธิพลจากช่องทางการสื่อสารประเภทสื่อมวลชนที่มีต่อการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงสภาพการณ์การดำเนินงานของธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก รวมทั้งปัจจัยทางการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ หลักหรือวิธีในการคัดเลือก และพฤติกรรมการณ์การซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กของผู้ปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็น 2 ประเภท คือ

1. การวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก ที่มีการผลิตเทปออกมาเพื่อจำหน่ายในตลาดปัจจุบันในขณะที่ทำการศึกษารวิจัย ในฐานะผู้ส่งสาร (Source) โดยจะศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นมา การเจริญเติบโต สภาพการแข่งขัน

แนวโน้มนของการดำเนินธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กในอนาคต และลักษณะการสร้างสรรคผลงาน

2. การวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ปกครองของเด็กที่ศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) ของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน(สช.)ในเขตกรุงเทพมหานคร ในฐานะผู้รับสาร (Receiver) และก็จะทำการศึกษาเฉพาะช่องทางการสื่อสาร วิธีและประเภทของเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กที่ผู้ปกครองคัดเลือก พฤติกรรมการซื้อ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก เท่านั้น

นิยามศัพท์

เทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก หมายถึง เทปคาสเซ็ทที่จัดกระทำขึ้นเพื่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะคือ เด็กเล็ก ที่มีระดับการศึกษาไม่สูงไปกว่าระดับประถมศึกษา โดยอาจจะมีหลายรูปแบบ เช่น ลักษณะของการเล่านิทาน หรือมีลักษณะของการแทรกเนื้อหาสาระไว้ในบทเพลง โดยเนื้อหาสาระดังกล่าว อยู่ในรูปของ การส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ในลักษณะของการขัดเกลาทางสังคมให้กับเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยสอดคล้องกับแนวคิดของสื่อ Edutainment เช่น ทักษะทางภาษา ,ร่างกาย , โภชนาการ , ประเพณี , วัฒนธรรม , คติสอนใจ เป็นต้น

ธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก หมายถึง กิจกรรมอย่างหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของเด็ก ให้ได้รับความรู้และความบันเทิงเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กในขณะเดียวกัน โดยการประกอบธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กนั้น เป็นลักษณะของธุรกิจการค้า ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจต้องการได้รับผลตอบแทนจากการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้น ซึ่งได้แก่เทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก ธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กดำเนินกิจการโดยเอกชน ซึ่งมีทั้งลักษณะที่บุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของ บริษัทจำกัด และห้างหุ้นส่วนจำกัด องค์ประกอบสำคัญของการประกอบธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก ได้แก่ ผู้ผลิต เทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก และเด็ก โดยธุรกิจดังกล่าวจะประกอบไปด้วยโครงสร้างสำคัญ ดังนี้

- ฝ่ายผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลง (production) ได้แก่ ฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตและสร้างสรรค์เทปสำหรับเด็กจนออกมาในรูปของมาสเตอร์เทป
- ฝ่ายส่งเสริมการขายหรือฝ่ายโปรโมชัน (promotion) ได้แก่ ฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์เพื่อที่จะให้เทปขายได้มากที่สุด
- ฝ่ายจัดจำหน่าย (distribution) ได้แก่ ฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดจำหน่ายเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก

การสร้างสรรคผลงานเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนในรูปของนโยบายและแผนงาน รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการให้ได้มาซึ่งผลงานที่อยู่ในรูปแบบของเทปบันทึกเสียง

สำหรับเด็ก ที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่ถูกบันทึกอยู่ในเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก ก่อนที่จะทำการผลิตเพื่อเผยแพร่และจำหน่ายออกสู่ท้องตลาด

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ให้การดูแลเอาใจใส่ ในการอบรมสั่งสอนแก่เด็กอย่างใกล้ชิดที่บ้าน โดยอาจจะเป็นบิดา มารดา หรือญาติพี่น้องก็ได้

เด็กที่ศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง เด็กที่มีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3-6 ปี คือรวมการศึกษาในระดับปฐมวัยทุกระดับชั้น ได้แก่ อนุบาล 1 , อนุบาล 2 และชั้นเด็กเล็ก ที่สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน (สช.) ในเขตกรุงเทพมหานคร

ช่องทางการสื่อสาร หมายถึง สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ที่ทำให้ผู้ปกครองรู้จักเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก และที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กของผู้ปกครอง

วิธีในการคัดเลือกเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กของผู้ปกครอง หมายถึง ผลรวมของกระบวนการตัดสินใจของผู้ปกครอง เกี่ยวกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้เกิดความเห็นด้วย ชอบ และคาดหวัง เกี่ยวกับรูปแบบ และประเภทของเทปเพลงสำหรับเด็ก ที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อ

พฤติกรรมกรการซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก หมายถึง การตัดสินใจของผู้ปกครองของเด็ก ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ คือเงิน เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นเจ้าของเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก อันประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับ ระยะเวลา ความถี่ และสถานที่ ที่ทำการซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กของผู้ปกครอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสถานภาพของธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก ในส่วนที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นมา การเจริญเติบโต การแข่งขัน และการสร้างสรรค์ผลงานของธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก รวมทั้งแนวโน้มของธุรกิจเทปบันทึกเสียงที่สร้างสรรค์ผลงานสำหรับเด็ก เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาธุรกิจดังกล่าว รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็กในรูปแบบอื่น ๆ ให้ได้รับการส่งเสริม และพัฒนาต่อไป
2. เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวคิดให้กับนักการตลาด และนักการสื่อสาร ที่อยู่ในธุรกิจเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็ก ได้นำผลการวิจัยไปวางแผนกลยุทธ์ทางการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการสื่อสารการตลาด ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับกว้าง และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอันจะนำมาสู่ผลต่อทัศนคติของกลุ่มผู้ปกครอง ที่จะแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมในการซื้อเทปบันทึกเสียงสำหรับเด็กต่อไป

3. เพื่อกระตุ้น และย้ำเตือนกระแสของการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็ก ในรูปของสื่อ "สาระบันเทิง" (Edutainment) ให้กับสังคม จากกลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มผู้บริโภค
4. เพื่อใช้เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการศึกษาอ้างอิงเกี่ยวกับการวิจัยเรื่องเทพบันทึกเสียงสำหรับเด็ก และสื่อสาระบันเทิงเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย